

फुले

बाजारपेठांशी जोडणी विषयी माहिती

महाराष्ट्र अॅग्रीबिझनेस नेटवर्क प्रकल्प (मॅग्नेट)

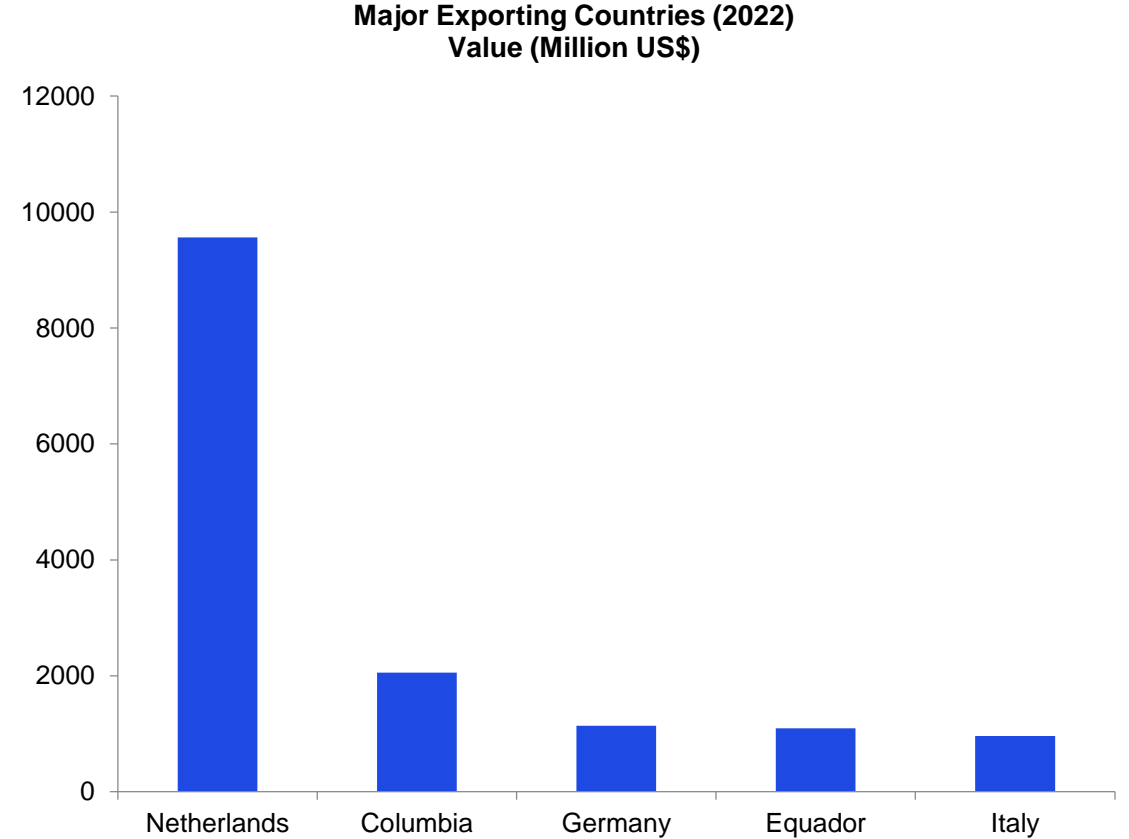
२०२४

फुले जागतिक उत्पादन: सद्यस्थिती

जागतिक उत्पादन सद्यस्थिती

- जागतिक फुलांच्या उत्पादनामध्ये नेदरलँड देश प्रथम क्रमांकावर आहे
- जागतिक फुल उत्पादनात भारताचा वाटा ०.६ टक्यांचा असून फुलांच्या उत्पादनामध्ये भारत १८व्या क्रमांकावर आहे
- फुलशेती लागवडीखालील क्षेत्रफळाच्या बाबतीत आशिया खंड (७ लाख ३९ हजार १२५ हेक्टर) प्रथम क्रमांकावर आहे
- परंतु, एकूण फुलशेती उत्पादन मूल्याच्या बाबतीत युरोप खंड जगामध्ये आघाडीवर आहे (उत्पादन मूल्य: ११ हजार १९१ दशलक्ष युरो)

जागतिक फुलांच्या उत्पादनामध्ये भारत देशाचा वाटा जवळपास ०.६ टक्यांचा आहे.

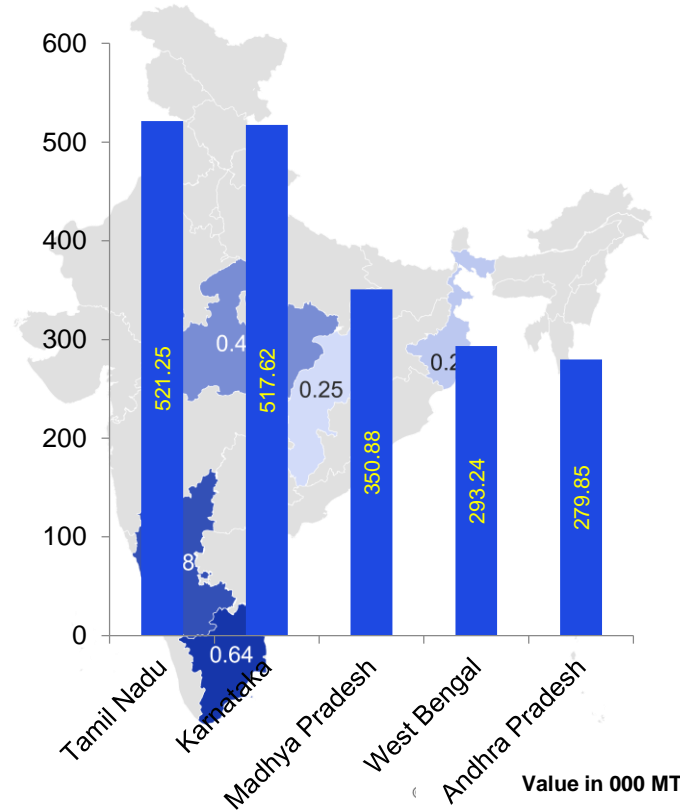

फुलांचे भारतातील उत्पादन: सद्यस्थिती

भारतीय उत्पादन सद्यस्थिती

- भारतामध्ये लागवड केले जाणारे फुलांचे प्रमुख प्रकार:
गुलाब, निशिंगंध, शेवंती, जास्मिन, झेंडू आणि ग्लॅंडिओलस
- भारतातील प्रमुख फुले उत्पादक राज्य:
तामिळनाडू, कर्नाटक, मध्य प्रदेश, पश्चिम बंगाल, छत्तीसगड, आंध्र प्रदेश, गुजरात, उत्तर प्रदेश, महाराष्ट्र, आणि आसाम
- भारतीय फुले आयात करणारे प्रमुख ५ देश:
युएसए, नेदरलँड, जर्मनी, यूके(इंग्लंड) आणि यूएई (संयुक्त अरब)

भारतातील प्रमुख फुले उत्पादक राज्य
(आकडेवारी सन २०२१-२२)

सन २०१७-१८ पासून ते सन २०२१-२२ पर्यंत
फुलांचे उत्पादन १८.५६ टक्यांनी वाढले आहे

वर्ष	उत्पादन (लाख मे.टन)	लागवडीखालील क्षेत्र (लाख हे.)	उत्पादकता (मे.टन/हे.)
२०१७-१८	२.६४	०.३२	८.१
२०१८-१९	२.९१	०.३०	९.६
२०१९-२०	३.००	०.३२	९.३
२०२०-२१	२.९८	०.३२	९.३
२०२१-२२	३.१३	०.२८	११.०

फुलांचे महाराष्ट्रातील उत्पादन: सद्यस्थिती

महाराष्ट्रातील बाजारपेठेची सद्यस्थिती

राज्यातील फुलांचे उत्पादन:

- फुलांच्या नियमित मागणीमुळे फुल पिकांचे उत्पादन सन २०१९-२० मधील ११४.५ हजार मेट्रिक टन वरून सन २०२०-२१ मध्ये १२७.२ हजार मेट्रिक टन पर्यंत वाढले आहे.
- पुणे हा महाराष्ट्रातील फुलांचा सर्वात मोठा उत्पादक जिल्हा आहे.

महाराष्ट्रातील प्रमुख फुल उत्पादक जिल्हे:

- पुणे, सातारा आणि अहमदनगर हे महाराष्ट्रातील सर्वाधिक फुलांचे उत्पादन करणारे जिल्हे आहेत. सन २०२१-२२ मध्ये राज्यातील फुलांच्या उत्पादनात या ३ जिल्ह्यांचा वाटा ६०% आहे.
- महाराष्ट्रातील पुणे, सातारा, अहमदनगर, नागपूर, नाशिक, सांगली, जळगाव, अकोला, वाशीम आणि कोल्हापूर जिल्ह्यांमध्ये देखील फुल पिकांची व्यावसायिक दृष्ट्या लागवड केली जाते.

महाराष्ट्राचे फुल उत्पादन (सन २०२१-२२)

जिल्हा	उत्पादन (‘००० मे.टन)	क्षेत्र (‘००० हेक्टर)	उत्पादकता (मे.टन/ हेक्टर)
पुणे	३८.९७२	३.१४४	१२.४
सातारा	१६.०९४	१.२४८	१२.९
अहमदनगर	१३.६८६	१.२३६	११.१
नागपूर	९.१७५	०.९०३	१०.२
नाशिक	७.७०६	०.५०१	१५.४
एकूण	११५.०९६	११.९२५	९.७

महाराष्ट्राचे वार्षिक फुल उत्पादन

वर्ष	उत्पादन (‘००० मे.टन)	क्षेत्र (‘००० हेक्टर)
२०१९-२०	११४.५७०	११.१४३
२०२०-२१	१२७.२८५	११.४१०
२०२१-२२	११५.०९६	११.९२५

महाराष्ट्रातील फुल पीक मूल्यसाखळी

विक्री मार्ग १

शेतकरी ► बांधावरील विक्री ► ग्राहक

विक्री मार्ग २

शेतकरी ► कमिशन एजंट ► घाऊक विक्रेता ► किरकोळ विक्रेता ► ग्राहक

विक्री मार्ग ३

शेतकरी ► संघटित किरकोळ विक्रेते/खासगी खरेदीदार ► ग्राहक

विक्रीव्यवस्थेतील अडचणी आणि उपाय

अडचणी

किंमत अस्थिरता:

- मागणी आणि पुरवठ्यातील फरकांमुळे फुलांच्या किंमती मोठ्या प्रमाणात चढ-उतार होतात

वाहतूक खर्च:

- शेतापासून दूरच्या बाजारपेठेपर्यंत वाहतूक खर्च जास्त असल्यामुळे शेतकऱ्यांना त्यांचे उत्पादन दूरच्या बाजारपेठांमध्ये विकता येत नाही जेथे त्यांना चांगले भाव मिळू शकतात

मर्यादित बाजार माहिती:

- शेतकरी उत्पादक संस्थांना अद्ययावत बाजारपेठेबद्दल मर्यादित माहिती असते. ज्यामुळे शेतमालास रास्त दर मिळत नाही.

व्यावसायिक कौशल्यांचा अभाव:

- शेतकऱ्यांची व्यावसायिक कौशल्ये मर्यादित असल्यामुळे साठवणुकीच्या व्यवस्थापन माहिती नसते त्यामुळे नुकसान होते

मध्यस्थांचे वर्चस्व:

- शेतकऱ्यांना आपला माल विकण्यासाठी अनेकदा मध्यस्थांवर अवलंबून राहावे लागते. ज्यामुळे त्यांच्या नफ्याचे प्रमाण कमी होते.

उपाय

शेतमालाची खरेदी:

- शेतकरी उत्पादक संस्थेने खरेदीदारांच्या गरजेनुसार सातत्याने पुरेशा प्रमाणात शेतमालाचा पुरवठा करावा
- खरेदीदारांच्या गरजेनुसार शेतकरी उत्पादक संस्थांनी शेतमालाची खरेदी इतर भागामधून करावी

प्रशिक्षण आणि क्षमता विकास:

- शेतकऱ्यांनी उत्पादन आणि बाजारपेठेची माहिती मिळविण्यासाठी विविध प्रशिक्षण कार्यक्रमांमध्ये सहभाग घ्यावा

मार्केट इंटेलिजन्स सिस्टीमचा वापर :

- शेतकऱ्यांना बाजारपेठेतील आवक, बाजारभावाचा चढ-उतार आणि शेतमालाची मागणी इत्यादी बाबत वेळेवर माहिती मिळण्यासाठी मार्केट इंटेलिजन्स सिस्टीमचा वापर करावा
- संकेतस्थळे – www.faostat.com, www.ers.usda.gov, www.agriculture.ec.europa.eu/international/, www.ourworldindata.org

शेतकऱ्यांची थेट बाजारपेठांशी जोडणी:

- ई-मार्केट प्लॅटफॉर्म आणि कंत्राटी शेती व्यवस्थेद्वारे खरेदीदारांशी जोडणी करावी

फुल निर्यात जागतिक सध्यस्थिती

निर्यात बाजारपेठा

प्रस्थापित बाजारपेठा:

इजिप्त, सीरिया, इस्रायल, जॉर्डन, बहरीन, व्हिएतनाम, थायलंड, सिंगापूर, मलेशिया, इंडोनेशिया, कंबोडिया, लाओस, म्यानमार, फिलीपिन्स, ब्रुनेई, पूर्व तिमोर

नव्याने विकसीत बाजारपेठा :

रशिया आणि मध्य पूर्व

सौदी अरेबिया, यूएई, कतार, कुवैत आणि ओमान

प्रमुख प्रतिस्पर्धी देश

मध्य पूर्वेकडील देशांच्या बाजारपेठा

नेदरलँड केनिया, इक्वेडोर, कोलंबिया, इथिओपिया, थायलंड आणि मलेशिया

आग्नेय आशिया

थायलंड, इंडोनेशिया, व्हिएतनाम, फिलीपिन्स आणि मलेशिया

फुले निर्यातीतील आव्हाने

- गुणवत्ता नियंत्रण आणि निर्यात मानकांचे पालन
- पायाभूत सुविधांचा अभाव
- निकषानुसार कीड व्यवस्थापन
- अपरिपूर्ण पुरवठा साखळी
- उच्च आंतरराष्ट्रीय वाहतूक दर
- उच्च देशांतर्गत वाहतूक दर
- वाहतूक खर्च
- वित्तपुरवठा आणि खेळत्या भांडवलाचा अभाव
- जागतिक बाजारपेठेतील स्पर्धा

भारतातून फुल निर्यात

सध्यस्थिती

जागतिक सद्यस्थिती

- सन २०२०-२१ मध्ये जागतिक स्तरावर सुमारे २६६ लाख टन (निर्यात मुल्य - १३ अब्ज डॉलर) फुलांची निर्यात केली आहे
- जागतिक फुले निर्यातीमध्ये भारत देशाचा वाटा केवळ ०.८७ टक्क्यांचा आहे
- जागतिक फुले निर्यातीमध्ये नेदरलँड देशाचा वाटा ५० टक्क्यांचा आहे
- जागतिक स्तरावर फुले निर्यातीमध्ये फुल दांड्यांची निर्यात सर्वात जास्त केली जाते

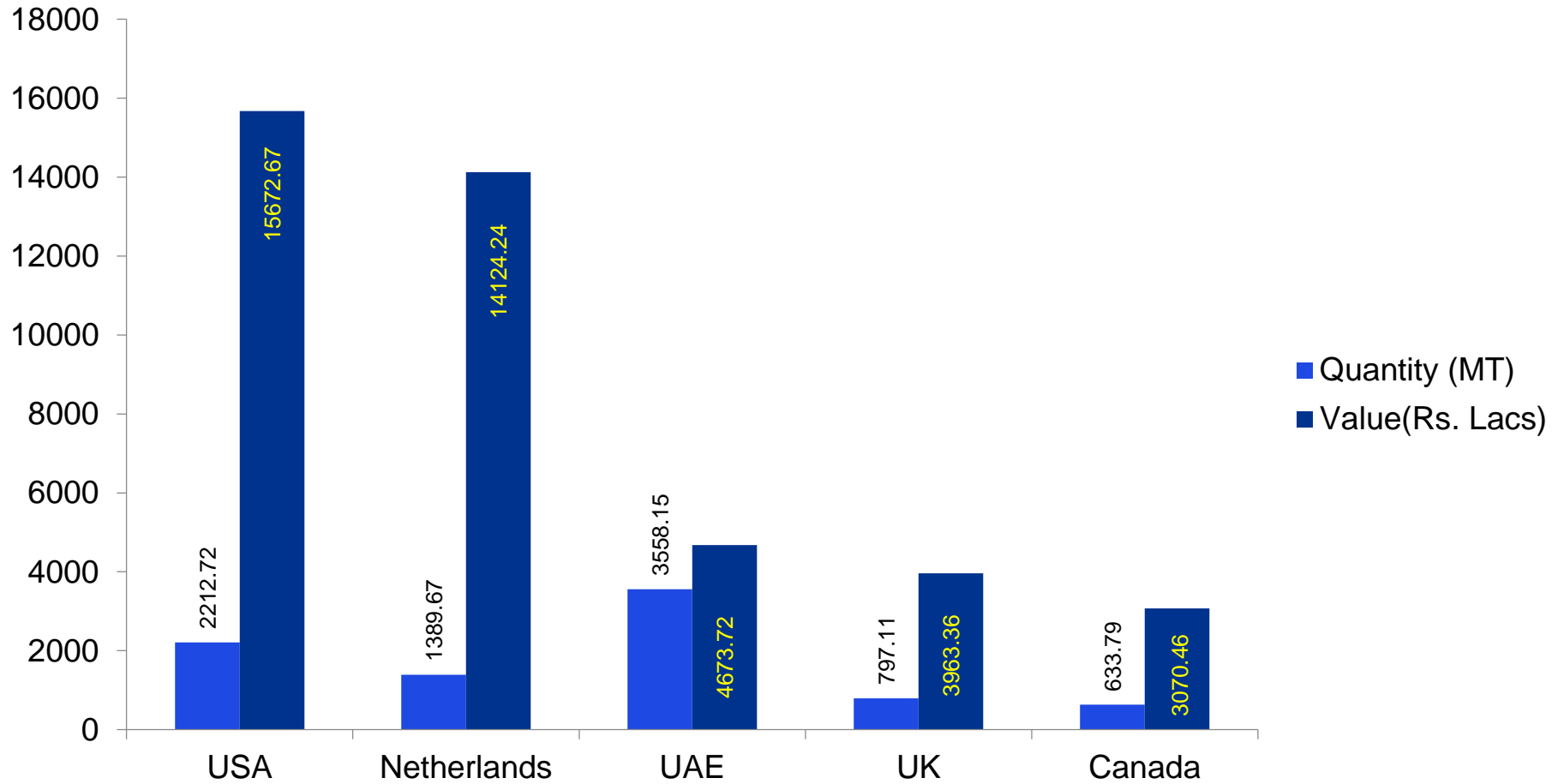
भारतातील सद्यस्थिती

- सन २०२२-२३ मध्ये भारतातील एकूण २१०२४.४१ मेट्रिक टन फुल पिकांची निर्यात झाली असून त्याचे निर्यात मूल्य सुमारे रू. ७०७.८१ कोटी होती.
- सन २०२१-२२ मध्ये अमेरिका हा देश भारतीय फुलांचा सर्वात मोठा आयातदार देश असून सुमारे रू. ४१.६ कोटी किंमतीच्या फुलांची आयात केली आहे

भारतातून फुले निर्यातीचे प्रमुख १० ठिकाणे (सन २०२१-२२)					
निर्यात			निर्यात मुल्य		
अ. क्र.	देश	निर्यात (मे. टन)	अ.क्र.	देश	निर्यात मुल्य (रू. कोटी)
१	सिंगापूर	१९१७.८३	१	अमेरिका	४१.६
२	बांग्लादेश	१४४५.९७	२	मलेशीया	१६.१३
३	नेपाळ	१३३२.४८	३	सिंगापूर	१५.४७
४	यूएई	९१६.३१	४	युएई	१५.०७
५	मलेशीया	८३९.४७	५	युके	१२.८६
६	अमेरिका	७६९.९६	६	नेदरलँड	५.५३
७	युके	२४८.१७	७	नेपाळ	५.५
८	कुवेत	१५७.३६	८	कॅनडा	३.७३
९	कॅनडा	१२८.१७	९	कुवेत	३.७
१०	सौदी अरेबिया	१२४.२१	१०	जर्मनी	३.५३

Floriculture exports from India (2023-24)

भारतातून फुले निर्यातीसाठी येणारे अडथळे

प्रमुख बाजारपेठा	अडथळे
यूरोपियन देश	<ul style="list-style-type: none"> • शेतमाल सुरक्षिततेसाठी आणि गुणवत्तेसाठी अत्यंत कठोर मानके • उच्च निर्यात खर्च • उच्च वाहतूक खर्च
मध्य पूर्व आशिया देश	<ul style="list-style-type: none"> • अपुरी शीतगृह साठवण सुविधा • आधुनिक बंदरांचा अभाव
भारतीय उपखंडातील देश	<ul style="list-style-type: none"> • दरांमधील अनिश्चितता • अपुरी शीतगृह साठवण सुविधा • आधुनिक बंदरांचा अभाव

फुले निर्यातीसाठीचे पर्याय

पर्याय ?	निर्यातदार शोधणे	फायदे	तोटे
निर्यातदारा मार्फत	<p>राष्ट्रीय व्यापार संमेलनामध्ये सहभाग घेणे.</p> <ul style="list-style-type: none"> अपेडा संस्थेद्वारे आयोजित व्यापारी संमेलनामध्ये सहभाग घेणे (संकेतस्थळ www.apeda.gov.in) संमेलनाची यादी कृषी जागरण त्यांच्या संकेतस्थळावर प्रकाशित करते (www.krishijagran.com) मॅनेट व इतर प्रकल्पांतर्गत आयोजित खरेदीदार-विक्रेत्याची संमेलन बैठकीमध्ये सहभाग घेणे <p>व्यापारासाठी संकेतस्थळांचा वापर करणे.</p> <ul style="list-style-type: none"> शेतमाल निर्यातीसाठी www.indiamart.com आणि www.exporters.com या संकेतस्थळाचा वापर करावा देशांतर्गत शेतमाल ऑनलाइन विक्रीसाठी www.india.com या संकेतस्थळाचा वापर करावा	<ul style="list-style-type: none"> नव्याने निर्यात करणाऱ्यांसाठी योग्य पर्याय जोखीम कमी किमान कालावधीमध्ये रक्कमेची उपलब्धता शेतमाल निर्यातीसाठी आवश्यक बाबींची खातरजमा निर्यातदाराद्वारे केली जाते - शेतकरी उत्पादक संस्था केवळ शेतमालाच्या गुणवत्तेमध्ये लक्ष देते	<ul style="list-style-type: none"> शेतमाल निर्यातीच्या अंतिम बाजारभावाचा फायदा निर्यातदारास मिळतो आयातदाराशी संपर्क नसल्याने दीर्घकालीन उपाययोजना करण्यास मर्यादा उदा. निर्यात-भिमुख पायाभूत सुविधांसाठी गुंतवणूक करण्यामध्ये मर्यादा येतात निर्यातदारकडे शेतमाल खरेदीसाठी विविध पर्याय उपलब्ध असल्याने कमाल दर प्राप्त होण्यामध्ये मर्यादा येतात कमी किमतीत इतर कोणत्याही विक्रेत्याकडून समतुल्य गुणवत्तेचा शेतमाल निर्यातदार खरेदी करू शकतात

फुले निर्यातीसाठीचे पर्याय

पर्याय २	निर्यातदार शोधणे	फायदे	तोटे
आयातदारा मार्फत	<p>विविध संस्था/संघटनेद्वारे आयोजित केलेल्या इतर आंतरराष्ट्रीय व्यापार संमेलनामध्ये सहभाग घेणे.</p> <ul style="list-style-type: none"> अपेडा संस्थेद्वारे आयोजित आंतरराष्ट्रीय व्यापारी संमेलनामध्ये सहभाग घेणे (संकेतस्थळ https://apeda.gov.in/apedawebsite/trade_promotion/international_trade_event) आंतरराष्ट्रीय खरेदीदार-विक्रेता संमेलन जसे की: बर्लिन, जर्मनी येथील आयोजित 'फ्रूट लॉजिस्टिक', हाँगकाँग/बँकॉक येथील आयोजित 'एशिया फ्रूट लॉजिस्टिक', माद्रिद, स्पेन येथील आयोजित 'फ्रूट अट्रॅक्शन' फलोत्पादन व्यापारावरील आंतरराष्ट्रीय कार्यक्रमांबाबत माहिती नियमितपणे सेंटर फॉर द प्रमोशन ऑफ इम्पोर्ट्स फ्रॉम डेव्हलपिंग कंट्रीज (CBI) संस्थेच्या संकेतस्थळावर प्रकाशित केले जातात.. www.cbi.eu/events इतर संकेतस्थळे - https://www.hcisingapore.gov.in/events	<ul style="list-style-type: none"> जास्त बाजारभाव दीर्घकालीन व्यवसायाची संधी. शेतकरी उत्पादक संस्था ही इतर शेतकरी उत्पादक संस्था/बाजारपेठेतील व्यापाऱ्याकरिता निर्यातदार होऊ शकते. शेतकरी उत्पादक संस्था इतर पिकांचा समावेश करून निर्यात वाढवू शकते.	<ul style="list-style-type: none"> शेतकरी उत्पादक संस्था कमीत कमी आवश्यक प्रमाणात शेतमाल प्रति कंटेनर पाठविण्यास सक्षम असावी. आयातदारांकडून पैशांमध्ये फसवणूक होऊ शकते. आयातदाराकडून पैसे मिळण्याचा कालावधी ३० ते ६० दिवसांचा असू शकतो. शेतमाल निर्यातीची गुणवत्ता व नियम बदल योग्य आणि पूर्ण ज्ञान असणे आवश्यक आहे

देशांतर्गत बाजारपेठ

देशांतर्गत बाजारपेठ
आणि प्रतिस्पर्धी

देशांतर्गत
बाजारपेठेतील
आव्हाने

देशांतर्गत
बाजारपेठेतील
पर्याय आणि संपर्क

फायदे आणि
संबंधित जोखीम

- बाजार समित्या व खाजगी व्यापारी
- देशातील सर्व राज्यांमध्ये फुलांची मागणी
- प्रतिस्पर्धी राज्यांमध्ये तामिळनाडू, कर्नाटक, मध्य प्रदेश, पश्चिम बंगाल आणि छत्तिसगड या राज्यांचा समावेश होतो

- शेतमाल किंमतीतील चढउतार
- शेतमालाची गुणवत्ता आणि भेसळ समस्या
- पायाभूत सुविधांचा अभाव
- अपूर्ण पुरवठा साखळी
- कुशल आणि अकुशल कामगारांचा अभाव
- ग्राहकांमध्ये गुणवत्ता पूर्ण शेतमालाबाबत जागरूकतेचा अभाव
- हवामान बदल

- शेतकरी उत्पादक संस्था देशांतर्गत बाजारपेठेत विविध बाजारपेठेतील व्यापारी आणि प्रक्रियादार यांना शेतमालाचा थेट पुरवठा करून पुरवठा करू शकतात.
- विविध शहरांतील बाजार समित्यांना भेटी देऊन संबंध प्रस्थापित केले जाऊ शकतात.
- फुलांच्या व्यापारासाठी ऑनलाइन खरेदीदार ते खरेदीदार(B2B) व्यासपीठे / व्यापार संकेतस्थळे

www.kisanmandi.com

www.indiamart.com

www.tradeindia.com

फायदे:

- देशांतर्गत बाजारपेठेत विक्री केल्याने शेतमालाच्या पैसे बुडण्याचा धोका लक्षणीयरीत्या कमी होतो.
- शेतमाल विक्रीसाठी देशांतर्गत बाजारपेठेमध्ये विविध पर्याय उपलब्ध

जोखीम:

- दूरच्या देशांतर्गत बाजारपेठेत विक्री करताना पैसे उशिरा मिळण्याचा किंवा पैसे बुडण्याचा धोका जास्त असतो
- शेतमालाचा सातत्यपूर्ण पुरवठा करणे आवश्यक

भारतामध्ये फुले किरकोळ विक्री करण्यासाठीचे मापदंड

फुलांचे नाव	गुच्छाचा तपशील
गुलाब	१०-२० नग
पुर्ण फुललेला जरबेरा	१० फुल दांडे
लहान जरबेरा	२० फुल दांडे
ऑर्किड	५-१० फुल दांडे
अँथुरियम	१ फुल दांडे
कार्नेशन	२५ फुल दांडे
शेवंती	५ फुल दांडे
ग्लॉडिओलस	१२ फुल दांडे

फुले गुणवत्तेचे निकष

- चांगल्या श्रेणीच्या फुलांना योग्य स्वरूप, चांगला आकार असावा
- फुले कीड आणि जखमांपासून मुक्त असावीत
- बाजारपेठेतील मागणीनुसार फुलांसाठी आवश्यक गुणवत्तेचे निकष पुढीलप्रमाणे आहेत :
  - ✓ चांगला रंग
  - ✓ विशिष्ट आकर्षक सुगंध
  - ✓ चांगला आकार
  - ✓ आकर्षक पॅकेजिंग
  - ✓ चांगली टीकवन क्षमता

संघटित किरकोळ विक्रेते आणि ई कॉमर्स

उपलब्ध व्यासपीठ
आणि स्पर्धक

संघटित क्षेत्राची
आव्हाने

बाजारपेठेतील
पर्याय आणि संपर्क

फायदे आणि
संबंधित जोखीम

- फुलांसाठी संघटित किरकोळ विक्रेते आणि ई-कॉमर्स हे वेगाने वाढणारे विक्री मार्ग आहेत.
- संघटित किरकोळ विक्रेत्यांमध्ये रिलायन्स, मोर आणि डी-मार्ट सारख्या मोठ्या राष्ट्रीय किरकोळ विक्रेत्या कंपन्या समाविष्ट आहेत.

- पुरवठा साखळीमधील क्लिष्टता
- अपूर्ण शीतसाखळी /पायाभूत सुविधा
- ग्राहकांकडून समान गुणवत्तेची मागणी
- किंमतीतील चढ-उतार
- ग्राहकांची अविश्वासाहर्ता
- पॅकेजिंग आणि ब्रँडिंग
- विक्री व्यवस्थेतील अंतिम टप्पा मधील जास्त हाताळणी
- खरेदी केलेला शेतमाल परत करणे व त्याचे रिफंड करण्याची कार्यवाहीची मर्यादा
- शेतमालाचे व्यवस्थापन

- शेतमाल विक्रीसाठी www.indiamart.com आणि www.tradeindia.com सारख्या ऑनलाइन व्यापार संकेतस्थळांवर नोंद करणे
- विविध संस्था/संघटनेद्वारे आयोजित केलेल्या इतर राष्ट्रीय व्यापार संमेलनामध्ये सहभाग घेणे.
- मॉनेट व इतर प्रकल्पामार्फत आयोजित खरेदीदार-विक्रेत्याचे संमेलन.
- खरेदीदार-विक्रेते संमेलनामध्ये सहभाग घेणे.
- खरेदीदार-विक्रेत्याच्या संमेलनाच्या माहितीसाठी संकेतस्थळे

<https://krishijagran.com/events>

<https://www.kisaanhelpline.com/agriculture-events>

<https://ficci-web.com/events>

<https://www.2exhibitions.com/agriculture-and-forestry/>

फायदे:

- शेतकरी उत्पादक संस्था बाजारपेठेतील विविध प्रकारच्या ग्राहकांच्या गरजांची पूर्तता करू शकतात
- उत्तम प्रतीच्या शेतमालास चांगला बाजारभाव मिळतो
- संघटित किरकोळ विक्रेते आणि ई-कॉमर्स हे वेगाने वाढणारे विक्री मार्ग असल्यामुळे ग्राहकांशी चांगले व्यावसायिक संबंध निर्माण केल्यास शेतकरी उत्पादक संस्थांना विक्रीसाठी एक स्थिर बाजारपेठ मिळते

जोखीम:

- काही ई-कॉमर्स कंपन्या शेतमालाची खरेदी केल्यानंतर साधारणतः ३ दिवस ते ३० दिवसांच्या दीर्घ कालावधीनंतर रक्कम देतात
- किरकोळ विक्रेते २-३ दिवसांच्या कालावधीनंतर रक्कम देतात
- शेतमाल गुणवत्तेचे नियम कठोर असतात
- कठोर गुणवत्ता निकषांमुळे शेतमालाच्या किंमतीमध्ये कपात केली जाते

प्रक्रियादार

मूल्यवर्धित उत्पादने

मूल्यवर्धन आणि प्रक्रियेची आव्हाने

स्पर्धक

बाजारपेठेतील पर्याय आणि संपर्क

फायदे आणि संबंधित जोखीम

- फुलांवर दुय्यम किंवा तृतीयक प्रक्रिया करून मूल्यवर्धित उत्पादन तयार केली जातात
- फुलांचे प्रमुख मूल्यवर्धित उत्पादने: फुल दांडे, अर्कयुक्त तेल आणि वाळविलेले फुले

- कुशल मनुष्यबळाचा अभाव आणि मजूर टंचाई
- आधुनिक तंत्रज्ञानाचा अभाव
- काढणीपश्चात हाताळणी
- प्रक्रिये दरम्यान तयार होणार कचरा
- ऊर्जा खर्च
- पायाभूत सुविधांचा अभाव
- बाजारपेठेमध्ये प्रवेश आणि वितरण
- भांडवल मर्यादा
- इतर देशांकडून होणारी स्पर्धा

- स्थानिक बाजारपेठा
- घाऊक विक्रेते आणि व्यापारी आहेत
- प्रक्रियादार कंपन्यांचे पुरवठादार

- थेट स्थानिक भागातील प्रक्रियादारांशी संपर्क साधणे
- प्रक्रियादार कंपन्यांच्या पुरवठादारांशी संपर्क साधणे
- www.indiamart.com आणि www.tradeindia.com सारख्या ऑनलाइन व्यापार संकेतस्थळांवर नोंद करणे
- मॅग्नेट प्रकल्प व इतर विभाग यांचेमार्फत आयोजित खरेदीदार-विक्रेत संमेलनामध्ये सहभाग घेणे

फायदे:

- निम्न दर्जाच्या फुले विक्रीसाठी एक स्थिर बाजारपेठ मिळते.
- प्रक्रियादाराना शेतमालाचा पुरवठा टप्प्या-टप्प्यांमध्ये(बॅच) केला जाऊ शकतो.
- बॅच वाहतूक करून वाहतूक खर्च कमी केला जाऊ शकतो.

जोखीम:

- प्रक्रियादार सामान्यतः १५-१६ दिवसांच्या दीर्घ कालावधीनंतर रक्कम देतात. त्यामुळे रक्कम बुडण्याचा धोका निर्माण होतो.
- एकाच प्रक्रियादार कंपनीवर अवलंबून राहिल्यास धोका संभवू शकतो

शेतकरी उत्पादक संस्था व खरेदीदार जोडणी

आवश्यक बाबी:

बाजारपेठेतील शेतमालाची आणि शेतकऱ्यांची माहिती (कमोडिटी रिसोर्स मॅपिंग अँड नो युवर फार्मर्स) :

विविध पिकांखालील लागवड क्षेत्राची व उपलब्ध शेतमालाची माहिती शेतकरी उत्पादक संस्थांकडे असावी. शेतमाल विक्रीकरिता ही माहिती शेतकरी उत्पादक संस्थांना उपयोगी पडते. ज्यामुळे शेतमालाचे नुकसान टाळण्यासाठी आवश्यक उपाय-योजना करणे शक्य होते.

पुरवठा पर्यायांमध्ये विविधतेची आवश्यकता:

१. सर्वोत्तम श्रेणीच्या फुलांची निर्यात करणे

२. उच्च-मध्यम श्रेणीच्या फुलांची देशांतर्गत बाजारपेठेमध्ये विक्री करणे (B2B, B2C)

प्रमुख अडचणी :

- शेतमाल मागणी व किमतीतील चढ-उतार
- सातत्यपूर्ण शेतमालाचा पुरवठा
- पायाभूत सुविधांचा अभाव
- रक्कम मिळण्यास लागणार कालावधी

परिणामी बाजारातील प्रमुख खरेदीदार थेट बाजार समितीतील व्यापाऱ्यांकडून शेतमाल खरेदी करण्यास प्राधान्य देतात.

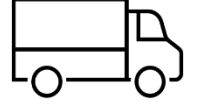
३. कमी दर्जाच्या फुलांची प्रक्रियेसाठी प्रक्रियादार यांना विक्री करणे

शेतकरी उत्पादक संस्था व खरेदीदार जोडणी

आवश्यक बाबी:

खरेदीदाराच्या मागणीनुसार शेतमाल संकलन आणि काढणीपश्चात पायाभूत सुविधांची उभारणी करावी

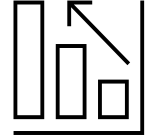
खरेदीदारांकडून रक्कम प्राप्त करणेसाठी अटी-शर्तीतील लवचिकता :

देशांतर्गत बाजारपेठेसाठी खरेदीदारांकडून रक्कम अदा करण्याचा कालावधी किमान ५ ते ७ दिवसांचा आणि निर्यातसाठी शेतमाल परदेशात (आखाती देशांमध्ये) पाठवल्यापासून पैसे अदा करण्याचा कालावधी किमान ३० दिवसांचा असू शकतो

देशासह जगभरातील शेतमालाची बाजारस्थिती आणि हवामानाची माहिती अद्यायावत असावी :

त्यानुसार शेतमालाचे उत्पादन आणि दर्जाचे नियोजन करावे.

उत्पादन आणि विक्री नियोजनासाठी व्यवस्थापकाची नियुक्ती करावी आणि विविध शेतकऱ्यांकडून खरेदीदारांशी समन्वय असावा : शेतमालाची खरेदी आणि देयक अदा करण्यासाठी दिवस आणि कालावधी निश्चित करावेत.

फुले खरेदीदारांची यादी

खरेदीदाराचे नाव	खरेदीदाराचा तपशील
Sanvi International	Domestic-Exporter
Soex Flora	Domestic-Exporter
Kelkar Foods and Fragrances	Domestic-Processor
Cutspray Aroma Sciences	Domestic-Processor

फुले निर्यातीसाठी कस्टम हाऊस एजन्ट (CHA) बाबत माहिती

कंपनीचे नाव	संपर्क व्यक्ती	संपर्क क्रमांक
Source Produce Deliver	Mr. Augustine Chalissery	+91 91675 72814
CHA Five stars	Mr. Shubham	+91 98199 66009
Shiv Sai Enterprises	Mr. Somnath	+91 86522 69739